

**I. OBRAZ OBSZARU BADAŃ CZYTELNICTWA KSIĄŻEK I CZASOPISM W WSP
W BYDGOSZCZY**

**KRYSTYNA LENARTOWSKA
HALINA SMOLIŃSKA-RĘBAS**

**CHARAKTERYSTYKA PROBLEMATYKI BADAŃ CZYTELNICZYCH W WSP
W BYDGOSZCZY W LATACH 1976–1990**

Badania związane z czytelnictwem nauczycieli

Piśmiennictwo pedagogiczne jest bardzo różnorodne nie tylko ze względu na bogactwo dyscyplin i subdyscyplin naukowych, lecz także ze względu na typy książek, periodyków i innych wydawnictw zwartych. Czytelnik może dzięki tej literaturze zdobywać wiedzę, systematyzować i poszerzać ją, śledzić rozwój poszczególnych dziedzin nauk pedagogicznych. Literatura pedagogiczna przekazuje także doświadczenia pokoleń pedagogów, nauczycieli, wychowawców: zdolna jest budzić potrzeby podejmowania innowacyjnej działalności. Trudno jest przecenić jej znaczenie w dojrzwaniu zawodowym każdego nauczyciela, znaczenie dla kształtowania własnego stanowiska czytelnika.

Badania związane z czytelnictwem nauczycieli nauczania początkowego prowadzone były w latach 1984–1990 pod kierunkiem Edmunda Stuckiego. W okresie tym studenci kierunku nauczania początkowego opracowali 30 prac magisterskich. Podane poniżej wybrane tematy pozwalają zorientować się w sposobie profilowania tych badań:

- Stan czytelnictwa literatury pedagogicznej oraz jej wykorzystanie wśród nauczycieli nauczania początkowego.
- Poziom czytelnictwa pedagogicznego nauczycieli klas początkowych w różnych środowiskach.
- Wpływ książki i czasopisma pedagogicznego na postępowanie dydaktyczno-wychowawcze nauczycieli klas początkowych.
- Sposoby wdrażania treści książki i czasopisma pedagogicznego do pracy dydaktyczno-wychowawczej nauczyciela klas I–III.
- Czynniki wpływające na rozwijanie zainteresowań literaturą fachową nauczycieli nauczania początkowego.

Znaczenie tego nurtu badań czytelniczych okazuje się bardzo przydatne dla pracowników Zakładu Nauczania Początkowego. Wyniki badań skłaniają bowiem nauczycieli akademickich do:

- ciągłego propagowania tych nowości i literatury pedagogicznej, które mogą wywierać wpływ na opieranie kształcenia intelektualnego, moralnego, społecznego, dzieci młodszych na solidnych podstawach współczesnej wiedzy;
- prowadzenia takich form zajęć ze studentami, które przygotowują do umiejętności twórczego realizowania wartościowych koncepcji teoretycznych, propozycji projektów codziennej pracy dydaktyczno-wychowawczej na szczeblu początkowej edukacji;
- przygotowywania publikacji (skryptów, artykułów, materiałów pomocniczych), które mogą pomagać nauczycielowi w spełnianiu swych powinności zawodowych;

Badania nad czytelnictwem dziecięcym

Badania nad czytelnictwem dziecięcym były prowadzone w WSP w Bydgoszczy w latach 1978–1990. Problematyką tą interesowali się pracownicy naukowo-dydaktyczni Wydziału Humanistycznego i Wydziału Pedagogicznego oraz prowadzący pod ich kierunkiem badania studenci. Przegląd tematów dotychczas opracowanych prac (zawartych w katalogach prac magisterskich) wskazuje na dominację dociekań badawczych związanych z:

- analizą utworów literackich dla dzieci w wieku szkolnym oraz charakterystyką twórczości wybranych pisarzy i ich miejscem w literaturze dla dzieci oraz w edukacji polonistycznej;
- zainteresowaniami czytelnictwem dzieci młodszych i sposobami ich rozwijania;
- odbiorem i wartościowaniem utworów literackich przez uczniów szkoły podstawowej;
- metodami, sposobami i formami pracy z lekturą w szkole podstawowej;
- działalnością bibliotek szkolnych i publicznych mającą na celu pobudzenie czytelnictwa dzieci w młodszym wieku szkolnym.

Analizą utworów literackich dla dzieci w wieku szkolnym oraz charakterystyką twórczości wybranych pisarzy, ich miejscem w literaturze dla dzieci, a także w edukacji polonistycznej zajmowali się studenci Wydziału Humanistycznego przygotowujący prace magisterskie pod kierunkiem Jerzego Koniecznego, Elżbiety Laskowskiej, Mieczysława Łojka i Bolesława Pękali. Wśród tych prac spotyka się takie, które mogą szczególnie zainteresować nauczycieli nauczania początkowego, a mianowicie: prace omawiające problematykę wypraw polarnych w twórczości Aliny i Czesława Centkiewiczów; praca przedstawiająca zarys problematyki baśni Hansa Chrystiana Andersena; praca charakteryzująca słownictwo utworów Marii Kownackiej, H.Ch. Andersena, A.Cz. Centkiewiczów.

Badania nad zainteresowaniami czytelnictwem dzieci młodszych i sposobami ich rozwijania prowadzili studenci kierunku nauczania początkowego pod kierunkiem Wacława Gauzy, Krystyny Lenartowskiej i Pawła Prusaka. Były to badania prowadzone metodą sondażu diagnostycznego i eksperymentu pedagogicznego, a ich rezultaty zostały przedstawione w pracach magisterskich z roku 1977, 1981, 1982, 1984, 1989.

Odbiór i wartościowanie utworów literackich przez uczniów szkoły podstawowej interesowały tak studentów filologii polskiej (prace magisterskie opracowane pod kierunkiem Eugenii Sławińskiej i Bolesława Pękali w roku 1985–1989), jak i studentów nauczania początkowego (prace magisterskie opracowane pod kierunkiem Krystyny Lenartowskiej i Haliny Smolińskiej w roku 1989).

Metody, sposoby i formy pracy nauczycieli z lekturą szkolną badali studenci polonistyki i nauczania początkowego w latach 1980–1989 pod kierunkiem Bolesława Pękali na Wydziale Humanistycznym oraz pod kierunkiem Krystyny Lenartowskiej i Haliny Smolińskiej na Wydziale Pedagogicznym. Wnioski zawarte w pracach magisterskich wiążą się z przekonaniem autorów o potrzebie odnajdywania i propagowania współczesnych tendencji w dziedzinie kształcenia literackiego w szkole podstawowej.

Opracowywaniem prac magisterskich związanych z działalnością bibliotek szkolnych i publicznych, mającą na celu pobudzenie czytelnictwa dzieci w młodszym wieku szkolnym kierowali Paweł Prusak (1981) i Halina Smolińska (1989).

W roku 1989 zostały przedstawione 2 prace magisterskie (pisane pod kierunkiem Haliny Smolińskiej z Zakładu Nauczania Początkowego) podejmujące dotąd nie penetrowaną problematykę tendencji w przebiegu inicjacji literackiej we współczesnej rodzinie.

Eve Malmquist, wybitny znawca teorii i praktyki czytania w szkole podstawowej¹ akcentuje dobitnie znaczenie czytania dla rozwoju osobowości dziecka. Kontakt z literaturą różnego rodzaju, możliwość stosunkowo nie skrupowanego odbioru tekstu, twórcze czynności wyrastające z czytania są czynnikami budzenia chęci czytania celem zaspokojenia rozmaitych potrzeb dziecka jak choćby żądzy wiedzy, wzorców zachowania się, rozładowania swego napięcia emocjonalnego.

Dzieci, które w czytaniu nie znajdują zadowolenia i radości prawdopodobnie nigdy nie zostaną dobrymi czytelnikami, ani też dobrymi uczniami.

Skuteczność wychowywania czytelnika w szkole podstawowej (także już w klasach niższych) ułatwić może postępowanie zgodne z następującymi wskazaniem E. Malmquista:

- wybór tekstów (literatury) należy dostosowywać do aktualnego stopnia rozwoju uczniów, do ich potrzeb i zainteresowań, czyli do czynników, które wymagają ciągłej oceny (a więc badań), zgodnie z którą należy działać w procesie wychowywania czytelnika²;
- zawsze warto rozważać, jakie jeszcze przedsięwzięcia można zastosować w szkole, aby pobudzić zainteresowanie naszych uczniów książkami i przeprowadzać przeróżne eksperymenty, szukając metod pobudzania uczniów do osiągnięcia pożądanych nawyków czytania, by spowodować rozszerzenie ich zainteresowań książkami oraz wysublimować ich literacki gust³.

Przegląd badań nad czytelnictwem dziecięcym, przeprowadzonych w WSP w Bydgoszczy, pozwala zauważyć, że zaprezentowana tu ich problematyka jest zbliżona do poglądów Eve Malmquista, co może stanowić argument przekonujący o ich celowości i przydatności.

¹Eye Malmouist: Nauka czytania w szkole podstawowej. Warszawa WSiP 1982

²Tamże, s. 212

³Tamże, s. 213–217

**INFORMATION BETREFFS INHALT DES VORLIEGENDEN HEFTES
CHARAKTERISTIK DER PROBLEMATIK DER LESERUNTERSUCHUNGEN
IN PÄDAGOGISCHER HOCHSCHULE (WSP) IN BYDGOSZCZ IN JAHREN
1978–1990**

Zusammenfassung

Der artikel charakterisiert die bisherig geführten Untersuchungen über Leserzahlen von Lehrern niedrigerer Klassen sowie Schülern der Grundschule.